

KAITSTUD DOKTORITÖÖD

4. novembril kaitses Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi doktorant Mari Laan doktoritöö „Tõlkevälja kujunemine ja kujundamine: hispaania-eesti tõlkelugu”. Doktoritöö juhendajad olid Tallinna Ülikooli dotsendid Anne Lange ja Ülar Ploom, oponendid olid Tartu Ülikooli kaasprofessorid Maria-Kristiina Lotman ja Elin Sütiste. Vt doktoritöö tutvustust lk 1147. (<https://www.etera.ee/zoom/202499/view?page=1&p=sseparate&tool=info>)

26. novembril kaitses Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi doktorant Peeter Tinits doktoritöö „Cultural Evolution in Language and Art” („Kultuuri evolutsioon keeles ja kunstis”). Doktoritöö juhendajad olid Tallinna Ülikooli emeriitprofessor Krista Kerge ja Tallinna Ülikooli professor Reili Argus, oponendid Pennsylvania Ülikooli dotsent Gareth Roberts ja Heriot-Watti Ülikooli dotsent Monica Tamariz.

Põhinedes ökoloogia ja evolutsiooni-bioloogia meetoditel, püüab evolutsiooniline lähenemine kultuurinähtustele mõista, miks on teatud keeled, kunstivoolud ja tehnoloogiad just sellised, nagu need on, ning uurib neid kujundanud mehhanisme. Evolutsiooniline lähenemine uurib keeli, kunstivoolu ja tehnoloogiasid kujundanud loojate ja tarbijate väikeste otsuste seoseid ning selle aluseks on huvi info ülekandemehhanismide vastu: kuidas liigub info inimeste ja põlvkondade vahel.

Kasutuskontekstide mõju kultuuri-süsteemide kujunemisele on põhjalikult uuritud loomulike keelte puhul. Isoleeritud kogukondade keeled on tihti vähem süsteemsed ja ülesehituselt keerulisemad. Seda on seostatud info edasiandmise viisiga: kogukonna kokkupuutel suure hulga õppijatega väljastpoolt kipub keel juba

lühikese aja jooksul lihtsustuma. Seetõttu on suuremad keeled tihti täiskasvanutele lihtsamini õpitavad ja süsteemsemad.

Kultuurinähtused saab paigutada võimalike lahenduste ruumi: räägitud lood, leiutatud tehnoloogiad ja loodud kunstiteosed koonduvad võimalike lahenduste ümber ega varieeru piiramatult. Kultuuri evolutsiooni võib mõtestada kultuuriliste atraktorite kaudu (ingl *cultural attractors*), mille lähedale asetuvad lahendused on edukamad. Nähtusi saab kirjeldada selle kaudu, kui kaugel on need atraktoritest või milliste info ülekandemehhanismide kaudu atraktoriteni jõutakse. Levinud lood jäävad kergesti meelde ja sagedased kunstitehnikad paelduvad publikut.

Kultuuride võimekus aina keerulise-matele probleemidele lahendusi leida toetub eelmiste põlvkondade lahendustele, mis aitab luua keerulisi tehnoloogiasid, infrastruktuure, ühiskondi. Selle nähtuse kirjeldamiseks kasutatakse kumulatiivse kultuuri mõistet, mis rõhutab eelmiste põlvkondade kasulike võtete säilitamist ja edasiarendamist. Seda on põhjalikult kirjeldatud väikeste traditsiooniliste kogukondade tehnoloogias, mis toetuvad tihti pika aja jooksul kujunenud tavadele. Samuti on viimase 50 aasta jooksul kasvanud arvutiprotsessorite võimekus, toetudes järk-järgult arendatud tehnoloogiatele. Seda teemat on vähem uuritud loovkultuuri ja kunstiteoste puhul, kus varasemate põlvkondade võtetele toetumist on keerulisem tuvastada.

Doktoritöö uurib kultuuri evolutsiooni keeles ja kunstis eri vaatenurkade alt. Selleks kasutatakse eksperimentaalseid meetodeid, suuri andmebaase ja väliuuringuid, esitades küsimusi kultuuri arengu üldiste suundade kohta. (<https://www.etera.ee/zoom/203116/view?page=3&p=separate&search=true&tool=search&view=0,0,2067,2835>)